

Ζεστές Μνήμες

Του
Πανίκου Παιονίδη

Κάθονται βολεμένοι σ' ένα άνετο καθιστικό στο σαλόνι. Η θερμάστρα αντίκρου μου με ζεσταίνει κι ο ήλιος από το πίσω παράθυρο που ανοίγει στη βεράντα προσθέτει κάπου- κάπου και τη δική του θαλαπρωρή όταν ξεπροβάλλει μέσα από τα σύννεφα. Το δωμάτιο τριγύρω μου είναι πλημμυρισμένο με μνήμες, πίνακες με αφιερώσεις από τους δημιουργούς τους, βιβλία με ζεστές υπογραφές, φωτογραφίες καλών φίλων κι εγώ στο κέντρο αφήνομαι στην παραζάλη που μου προκαλεί ο περίγυρος.

Οι μνήμες τρέχουν, μεταλλάσσονται. Αντίκρου μου στο ράφι με τα βιβλία ορθώνεται μια φωτογραφία που με μεταφέρει στα παλιά. Η Έλλη εδώ με τη Νίκη Μαραγκού και στο κέντρο ο Εβγκένι Γεφτουσένκο. Στο πλάι ο ζωγράφος Γιώργος Σκοτεινός. Όλοι νεαροί, τα νιάτα λιμποκοπούν στα πρόσωπά τους. Είχαμε βρει χτες τη φωτογραφία καταχωνιασμένη, μας άρεσε, βρήκαμε κορνίζα, την τοποθετήσαμε και την βάλαμε σε φωτεινό τοπίο.

Ήταν το καλοκαίρι του 1977 κι η επιμονή μας έπεισε τους Σοβιετικούς να παραχωρήσουν άδεια εκδόδου στον Ποιητή, να έρθει στην Κύπρο. Θυμάμαι που όταν πήγαμε στο αεροδρόμιο να τον παραλάβουμε, ήταν εκεί κι ο Σοβιετικός Πρεσβευτής, που μόλις αντίκρισε τον Γεφτουσένκο να κατεβαίνει από το αεροπλάνο του λέει:

-Πώς, εσύ εδώ, χωρίς να ξέρω τίποτα;

Η απόφαση είχε παρθεί μόλις μια βδομάδα πριν σε συνέδριο συγγραφέων στη Σόφια και δεν πέρασε όπως φάνηκε από τις απαραίτητες γραφειοκρατικές διαδικασίες εκείνης της εποχής.

Ποιο πρόγραμμα επαφών να οργανώσουμε; Έπρεπε οσοδήποτε να δει και τον Παύλο Λιασιδίν, ν' αγγίξει τις ρίζες μας. Πήγαμε, λοιπόν στην Τσακκίληρη, ο Παύλος άρρωστος, μας υποδέχτηκε όμως όλος ζωή, έπαυσε και το πηκιάλι του που το είχε εγκαταλείψει για κάποιο διάστημα, γήικε όμως εκεί και η τραγική ιστορία της κόρης του, το πώς δηλαδή σκότωσαν οι Τούρκοι εισβολείς τον συζύγο της όταν πήγε στο χωριό της, την Περιστερώνα ψάχνοντας να βρει τον γέρο πατέρα του που είχε παραιτηθεί εκεί.

Στην Τσακκίληρη είχαν συγκεντρωθεί εκείνη την ημέρα τα πιο σημαντικά, ο Γεφτουσένκο που έβλεπε αυτό, ένιωθε την ανάγκη να αντιδράσει. Κατευθυνθήκαμε προς την Αγία Νάπα όπου μας περίμενε ο ζωγράφος Γιώργος Σκοτεινός, περάσαμε από τη Δερύνεια όπου έκανε τη βόλτα της η Νίκη Μαραγκού με την κορούλα της, τις πήραμε μαζί μας και στη βεράντα του οπιτιού του Σκοτεινού γήικε η φωτογραφία. Εκεί, στο στούντιο, το πλημμυρισμένο με τους πίνακες του «Κυκλάου της Καταγχελάδας» του Σκοτεινού, γράφτηκε και το ποίημα «Περιστερώνα» που μεταφράστηκε την ίδια κι όλος νύχτα και την επομένη απαγγέληκε στο φεστιβάλ ποιητών στη Λευκωσία και τη μεθεπομένη δημοσιεύτηκε πρωτοεξέδω σε όλες τις εφημερίδες του νησιού. Ήταν το πρώτο

ποίημα ξένου ποιητή που είχε γραφτεί για την εισβολή.

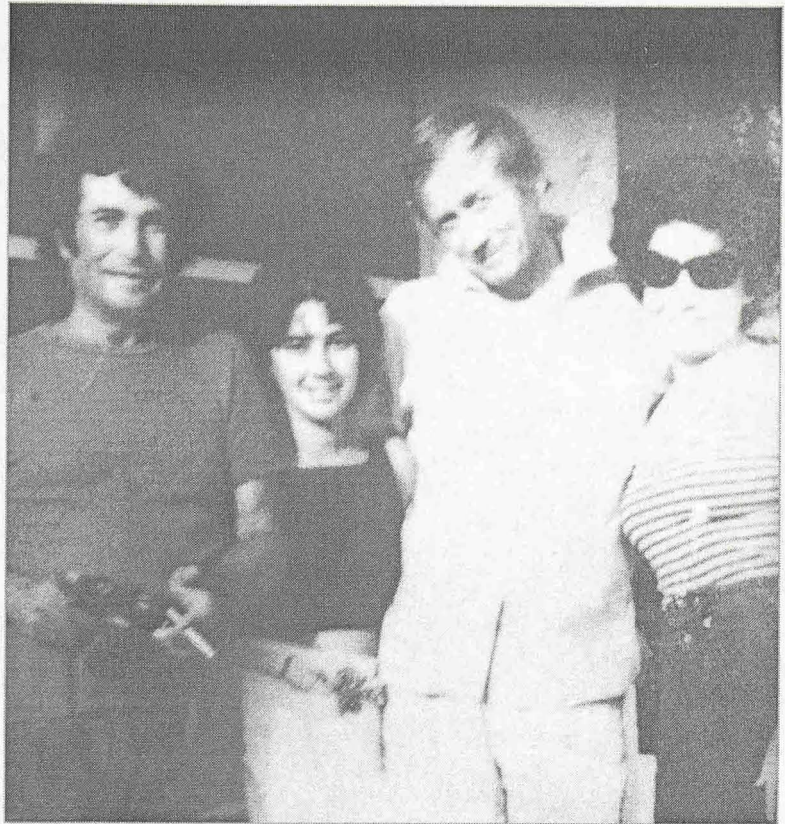
Σχετικά με την «Περιστερώνα» θα ήθελα να αναφέρω και μια εντελώς καινούργια ιστορία. Πρόσφατα, σε μια από τις κυριακάτικες λογοτεχνικές συναντήσεις μας στη Λεμεσό, αναφέρθηκε ότι ο Μάριος Τόκας είχε μελοποιήσει την «Περιστερώνα» και την είχε παρουσιάσει σε μουσικές εκδηλώσεις στην Αθήνα. Την ανακοίνωση έκανε ο Μίμης Σοφοκλέους, στενός φίλος τότε του Μάριου και μέλος της ορχήστρας του... Κι ο Μίμης άρχισε να το τραγουδά με όλο και πιο δυνατή φωνή. Το θυμάταν ολόκληρο κι ως πέρασαν από τότε 35 χρόνια. Μείναμε άναυδοι όλοι εμείς οι άλλοι. Εκείνο το πρωί είχε ληφθεί η απόφαση: Ο Μίμης να καταγράψει σε νότες το τραγούδι με τη βοήθεια κάποιου φίλου μουσικού και να προσκαλέσουμε στο νησί τον ποιητή όταν θα εκτελεστεί δημόσια το έργο.

Ο Γεφτουσένκο βρίσκεται τώρα στην Αμερική, στην Τούλου της Οκλαχόμα, όπου διδάσκει στο Πανεπιστήμιο. Η σύζυγός του η Μάισα εργάζεται ως γιατρός. Σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε μου είπε ότι έχει κάποια προβλήματα με τα πόδια του, σχεδιάζει όμως ένα ταξίδι στην Ιταλία. Διατρύει πολύ στενές σχέσεις με τους Ιταλούς συγγραφείς, που τον είχαν προτείνει μάλιστα για το βραβείο Νόμπελ.

Τη διεθνή απήχηση του Γεφτουσένκο την είχαμε ζήσει από πρώτο χέρι στη Νέα Υόρκη όπου είχαμε βρεθεί για μια περίοδο τη δεκαετία του 1990. Μας είχε καλέσει στον ΟΗΕ όπου είχε οργανωθεί βραδιά αφιερωμένη στην ποίηση στο κι είχαμε ακούσει αξιόλογους κριτικούς να μιλούν για το έργο του. Είχαμε μαζί του γιορτάσει επίσης κάποια γενέθλια στο καλλιτεχνικό στέκι «Κορνήλιω» στο Γκρήνουιτς Βίλλετζ και τον φιλοξενήσαμε στο σπίτι μας σαν ακριβό ξένο, προσφέροντάς του τραχανά, που τον λατρεύει γιατί κάτι τέτοιο τον έφτιαχνε η γιαγιά του στη Σιβηρία στα παιδικά χρόνια.

Μαζί με τον Ζένια (όπως τον λένε οι φίλοι του) Γεφτουσένκο είχαμε περάσει και ένα αξέχαστο τριήμερο της Ημέρας των Ευχαριστιών στο σπίτι του Κύπριου καθηγητή Τζελάλ Κοντή στην Οκλαχόμα. Ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εκείνες οι μέρες, και από ανθρώπινης και από καλλιτεχνικής πλευράς. Ο Ζένια εκείνες τις ημέρες τελείωνε το μυθιστόρημά του, όπου έμπαιζε τις εμπειρίες του από τη ζωή της σοβιετικής πατρίδας που μόλις είχε καταρρεύσει. Συζητούσαμε, θυμάμαι, τον τίτλο του νέου του βιβλίου «Μην πεθάνεις πριν από τον θάνατό σου» και μας είχε διαβίσει κι ένα απόσπασμα πλάι στο αναμμένο τζάκι. Εκεί οικιαγραφούσε την προσωπικότητα του Γκωρπιτωύφ ο οποίος αργότερα, όταν κυκλοφόρησε το βιβλίο το είχε επαινέσει. Το βιβλίο αυτό κυκλοφόρησε και στην Ελλάδα, με κάποια μεσολάβση δική μας.

Η φωτογραφία με τον Ζένια στο κέντρο, νεαρό, με κοντό παντελόνι, συνεχίζει να με κοιτάει από το ράφι απέναντί. Τριγύρω στο σαλόνι

που με φιλοξενεί, βροχή οι ερεθισμοί. Από τους πίνακες που ανεβαίνουν σε οριζές μέχρι την οροφή, από τα βιβλία που είναι στοιβαγμένα στα ράφια, από τις φωτογραφίες, πλήθος φωτογραφιών, οι φίλοι αυτοπροσώπως. Συνειδητοποιώ ότι όλοι αυτοί οι ερεθισμοί περιμένουν τη στιγμή που θα τεθούν σε εγρήγορση.

Λεμεσός 18 Ιανουαρίου, 2013

Περιστερώνα

Ποίηση: Εβγκένι Γεφτουσένκο
Μετάφραση: Έλλη Παιονίδου
Ω ομορφιά, στα δύο τεταχισμένα οπαρτασούς, εξψυχισούς -
Αφροδίτη βιασμένη
κάτω από τα βαριά κορμιά των
τούρκικων των τανκς.

Μα δεν χάνεται ποτέ η ομορφιά, ακόμη κι η ομορφιά η βιασμένη, είναι αγνή μπροστά στον εαυτό της, είναι αγνή και στο θεό μπροστά. Μιλήστε, χαμένα εσείς χωριά, μιλήστε εσείς, ρίζες ξεριζωμένες. μιλήστε, εικόνας ποδοπατημένες μιλήστε εσείς νηπιές σβησμένες, που δεν τις άναψε κανείς, τρίτη χρονιά.

Μιλήστε, κοινές δακρυρομένες που τρία χρόνια δεν κουνήσατε παιδί. Μίλα, καταυλισμέ Τσακκίληρη, μ' αυτή την πέτρινη, την τραγική μορφή.

Καταυλισμέ, θυμάσαι; Ανθρωπι έσπερνα'ν πίστορόφια από οσοράκια που έμεναν απόφα, τυχαία, σε κάποια τούπη κάποιου, εκεί.

Σπόροι από μια ελπίδα μουσική να εναφρονέτε να κλεμμένα. Να, τα πίστορόφια ορθώθηκαν ψηλά, πήγαν το κορμί τάρα βαριά, έστρεφαν τα πρόσωπά τους λιπυμένα από τον ήλιο. Στα κεφάλια τυλιγμένα έχουν

μανιτζάλα
κίτρινης φωτιάς- ίδιο φωτοστέφανο της Κύπρου
Τα πίστορόφια με κεφάλια στριμωγμένα
μες το πηλός σαν μέσα σε σπονυχία
πίσω κοιτάζανε με νουσταλγία, πίσω, στων σπόρων την πατρίδα. Κοιτάζανε: Στο χώρα εκεί, στην άκρη που ρούφηξε το τόσο τους το δάκρυ

γυναίκες βήσαν μαυροφορεμένες, πουλουδία κόκκινα, πουλουδία που είναι μικρά μνημεία για τους ξεριζωμένους
- ώ, ομορφιά, πόσο είσαι παντοδύναμη
- μεσ' την ανημποριά σου την αδυναμία
- βοήθεια περιμένοντας από την ομορφιά
- οι άνθρωποι ομορφαίνουνε κι αυτή τη δυστυχία,
- κι αυτή τη δυστυχία.

Πόσο μου είναι οδυνηρό στο σπίτι Του πρόσφυγα ποιητή. Πώς να σκεπάσεις με πουλουδία τη δυστυχία,
πώς μπορείς; Ηαύτο, μα και δεν φτάνουν την τραυματισμένη σου τη γης κι επιδεομοί σου, σπηρίουν για να κρατηθείς
στην νονεμένη σου φιλογέρα, αχ, τη φιλογέρα σου, του δακρυρομένου κίρκα του καλαμώνα,

που δεν σε φτάνει από τα σύνορα εκεί πέρα. Η κόρη σου, σαν από άλλο κόσμο, να παραμιάλι Πηριστερώνα. Περιστερώνα. Κάπου στο χωριό που 'χει περιστεριού μορφή κάτω εκεί από τη γη είναι σκοτωμένος, ο αγαπημένος. Στον τάφο του, όμως, να ριζεί δεν μπορεί

ούτε πουλουδία πάνω από τις ξεψολόμενες. Από τις δυνάμεις της είναι πάρα πάνω αυτό. οι ερηπιστές κύκλωσαν το τρακτέρ το εμνηνικό, ούρηλασαν, κύλησαν στο χορτό το καμένο, το ματωμένο, ώ στάρι, πώς δεν τον έκρυψες στα σπλάχνα σου βαθεία, στάρι, που εκείνος σ' έσπευρε... Και πάει.

Ο δολοφόρος χάλιηκε παράνομα, κρυφά. Περιστερώνα, Περιστερώνα. Τινάξεται το βογγητό της, φερούγεται σαν περιστερί. Μα δεν μπορεί να βρει περιστερώνα. Κύπριοι πρόσφυγες-παντοσινί νηπιό για όλο τον κόσμο και όλοι αυτοί, που δεν νιώθαν νηπιό, νάναι καταραμένοι και νυν και αεί. Υπάρχουν κι άλλου είδους πρόσφυγες-ξεδιάνηροι πολλοί: Πρόσφυγες από την αλήθεια προς το ψέμα, πρόσφυγες προς την αδιάφορη ευγένεια, πρόσφυγες προς τη γαργαριστή τη μουσική, πρόσφυγες στο ποδοσφαίρο, στην άνεση ζωή, πρόσφυγες στις πομπώδεις συνεδρίες.

Κιστιδες πρόσφυγες-δραπέτες της κοινής τους σφοδράς, μα τι θα γίνει αν δεν ζυπνίσσει η ανθρωπότητα, αν δεν βολγίσει με βολγικό πιο δυνατό από τις καρμάνες το σκοπό για τον αγώνα; Περιστερώνα, Περιστερώνα! Ακούτε; Κάτω από το τανκ βογκά η εικόνα Περιστερώνα, Περιστερώνα!

3 Ιουλίου 1977